Riksdagens lagutskott

Ärende: **RP 17/2018 rd med förslag till lag om Åklagarmyndigheten och till vissa lagar som har samband med den**

Hänv: **Lagutskottets begäran om skriftligt sakkunnigyttrande 21.3.2018**

Svenska Finlands folkting tackar för möjligheten att lämna ett yttrande gällande regeringens proposition. Folktinget tar i enlighet med sitt lagstadgade uppdrag ställning till förslaget med avseende på språkliga rättigheter.

Bakgrund

Enligt förslaget till lag om Åklagarmyndigheten ombildas det nuvarande åklagarväsendets organisation till ett riksomfattande ämbetsverk, Åklagarmyndigheten. Riksåklagarens byrå är centralförvaltningsenhet, och fem åklagardistrikt utgör avdelningar inom myndigheten. Av åklagardistrikten har Västra Finlands åklagardistrikt och Södra Finlands åklagardistrikt tvåspråkiga kommuner inom verksamhetsområdet. Tvåspråkiga Pyttis kommun i Kymmenedalen hänförs till Södra Finlands åklagardistrikt. Det finns en separat bestämmelse om Ålands åklagardistrikt i lagförslaget.

I utkastet till förordning av statsrådet föreskrivs om ett visst antal åklagartjänster med utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i svenska och goda muntliga och skriftliga kunskaper i finska. Enligt utkastet inrättas nio sk. svenskspråkiga tjänster inom Södra Finlands åklagardistrikt och sju inom Västra Finlands åklagardistrikt.

Lagen och statsrådets förordning avses träda i kraft 31.10.2018.

Folktingets ställningstagande

Folktinget konstaterar inledningsvis att åklagaren har en mycket aktiv roll vid rättegångar. Till följd av detta har åklagarens kunskaper i svenska en central betydelse, om en eller flera parter är svenskspråkiga. Ifall kunskaperna i svenska däremot inte är tillräckliga, så urholkas de grundlagsenliga garantierna för en rättvis rättegång.

Av de åklagare som har svenska som eget språk eller utmärkta kunskaper i svenska behandlar en tredjedel dagligen och hälften varje vecka ärenden där någon av parterna är svenskspråkig (Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2013, s. 70). Detta framhäver ytterligare vikten av att det finns ett tillräckligt antal åklagare med utmärkta kunskaper i svenska inom åklagarväsendet.

Åklagartjänster med särskilda behörighetsvillkor gällande språkkunskaper

Folktinget hänvisar till att grunderna för individens rättigheter och skyldigheter ska utfärdas genom lag med stöd av 80 § i grundlagen. Med hänsyn till grundlagen får rätten till rättegång på svenska följaktligen inte vara beroende av omständigheter som regleras i en rättsnorm på lägre nivå än lag. Detta har beaktats i domstolslagen (673/2016), där bestämmelser om domartjänster med särskilda behörighetsvillkor gällande språkkunskaper ingår i 10 kap. 10 §. Men trots detta ingår de föreslagna bestämmelserna om åklagartjänster med särskilda språkliga behörighetsvillkor i utkastet till statsrådsförordning och inte i lagförslaget om Åklagarmyndigheten.

Folktinget yrkar med hänvisning till detta på att bestämmelserna om särskilda behörighetsvillkor gällande åklagarnas språkkunskaper bör överföras från 8 § i utkastet till statsrådsförordning till 16 § i lagförslaget om Åklagarmyndigheten.

Vidare hänvisar Folktinget till riksåklagarens uppgift att utnämna specialiståklagare med stöd av lagförslagets 17 §. Riksåklagaren har således prövningsrätt också i fråga om huruvida en specialiståklagartjänst ska vara en svenskspråkig tjänst eller inte. Folktinget har vänt sig till åklagare vid de tvåspråkiga åklagarämbetena och fått uppgifter om att det finns alltför få specialiståklagare med tillräckliga språkkunskaper, vilket kan medföra svårigheter under en rättsprocess (31.8.2016).

Folktinget understryker betydelsen av att riksåklagaren fäster vikt vid behovet av specialiståklagartjänster, som bör omfattas av behörighetsvillkoret utmärkta kunskaper i svenska. Genom detta kan åklagarväsendet försäkra sig om att specialiståklagare handlägger de ärenden som på grund av sin substans förutsätter specialkunskap.

Språkliga rättigheter

Propositionen innehåller en redogörelse för frågor av betydelse för tryggandet av språkliga rättigheter i avsnitt 4.4. Det konstateras att den föreslagna Åklagarmyndigheten är tvåspråkig. Den språkliga indelningen av verksamhetsområdena ändras inte genom reformen, liksom inte heller antalet verksamhetsställen. Antalet svenskspråkiga tjänster är detsamma som i nuläget. Också vid rekryteringen av kanslipersonal kommer man att fästa särskild uppmärksamhet vid sökandenas språkkunskaper, så att tjänsteuppdragen kan fördelas mellan de personer som behärskar det aktuella språket.

I fråga om lagförslaget gällande åklagarverksamheten på Åland hänvisar Folktinget till Ålands landskapsåklagarämbetes yttrande till lagutskottet.

Med hänvisning till redogörelsen i avsnitt 4.4 anser Folktinget att flera grundläggande förutsättningar för åklagarväsendets möjligheter att trygga språkliga rättigheter har beaktats i förslaget. Men Folktinget ser det som befogat att ta upp ytterligare frågor i anslutning till åklagarväsendets förpliktelse att trygga språkliga rättigheter.

Om åklagardistriktens verksamhetsområden utvidgas i enlighet med förslaget så ändras den svenskspråkiga befolkningens andel inom dessa i förhållande till nuläget, vilket borde ha noterats i förslaget. Detta sakförhållande kan för sin del medföra konsekvenser för åklagarväsendets språkliga organisering på sikt.

Folktinget understryker att större verksamhetsområden för sin del bör möjliggöra en fördelning av åklagarväsendets språkliga resurser i högre grad än i nuläget, så att åklagare med utmärkta kunskaper i svenska vid behov kan handlägga ärenden också i ett annat åklagardistrikt.

Folktinget lyfter vidare fram vissa av de språkbestämmelser som gäller åklagarväsendet och åklagarnas uppgifter. Syftet är enligt 2 § 2 mom. i språklagen (423/2003) att vars och ens rätt till rättvis rättegång och god förvaltning garanteras oberoende av språket samt att individens språkliga rättigheter förverkligas utan att han eller hon särskilt behöver begära det. Myndigheten ska självmant i sin verksamhet se till att individens språkliga rättigheter förverkligas i praktiken enligt 23 § 1 mom. Dessa bestämmelser har en direkt anknytning till grundlagens 22 §, enligt vilken det allmänna ska se till att de grundläggande rättigheterna tillgodoses.

Enligt 3 § i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003) ska en myndighet, när den anställer tjänstemän eller annan personal, förvissa sig om att den som anställs har sådana språkkunskaper som arbetsuppgifterna kräver. Detta lagrum beaktas i det aktuella förslaget (s. 19).

Enligt 2 § i samma lag ska varje myndighet genom att ordna utbildning och genom andra personalpolitiska åtgärder se till att de anställda har tillräckliga språkkunskaper för att kunna sköta myndighetens uppgifter på det sätt som språklagen och andra lagar förutsätter. I justitieministeriets enkät till åklagare vid de tvåspråkiga åklagarämbetena har det framkommit önskemål om språkkurser, exempelvis i form av distansstudier (Statsrådets berättelse om tillämpningen av språklagstiftningen 2013, s. 70). Möjligheterna att förkovra kunskaperna i svenska gäller naturligt nog också den övriga personalen. I Folktingets utredning hänvisar åklagarna till att bristen på tvåspråkig kanslipersonal är problematisk (31.8.2016). Det har även kommit till Folktingets kännedom att det finns brister i den svenskspråkiga personalens möjligheter att få tjänster på sitt eget språk i förvaltningsärenden, vilket åklagarväsendet bör följa upp och åtgärda.

Slutligen konstaterar Folktinget att regeringens aktuella satsningar på digitalisering av offentliga tjänster visar att digitaliseringen kommer att ha en stor betydelse för kommunikationen mellan myndigheterna och enskilda personer i framtiden. Det är därför av central betydelse även för åklagarväsendets del att finska och svenska språket behandlas likvärdigt när de digitala tjänsterna utvecklas, att tjänsterna tas i bruk samtidigt på båda språken och att all väsentlig information om tjänsterna finns på finska och svenska.

Slutord

Folktinget hänvisar till de ställningstaganden som ingår i detta yttrande och ber lagutskottet skriva in följande i sitt betänkande:

- **att det i Åklagarmyndighetens arbetsordning föreskrivs närmare om hur de språkliga rättigheterna tillgodoses**
- **att riksåklagaren årligen följer upp och redogör för hur Åklagarmyndigheten har säkerställt att åtal kan väckas och drivas i domstol i sk. specialiståklagarmål på svenska**
- **att de språkliga konsekvenserna av reformen av åklagarväsendet följs upp och utvärderas i regeringens nästa berättelse om tillämpningen av språklag-stiftningen.**

Helsingfors den 9 april 2018

SVENSKA FINLANDS FOLKTING

Markus Österlund
folktingssekreterare

Kristina Beijar
sakkunnig i förvaltningsärenden